

Vzdělavatelské Listy

září / říjen 2014

Stojíme pevně, připraveni s novou silou za lepší
příští své drahé vlasti i bojovat...

Stojíme pevně, připraveni s novou silou za lepší příští své drahé vlasti i bojovat...

Slovy autora skladby Přísaha republiky na X. všesokolského sletu 1938, Františka Pecháčka, později nacisty umučeného, začíná bratr Michal Burian svůj článek věnovaný historii, kterou svojí krví psali sokolové jak na bojištích první světové války, tak v odboji proti nacismu v době nacistické okupace za druhé světové války.

Psal se v Sokolském věstníku před sto lety

Řada sokoloven sloužila za 1. světové války jako lazarety. První z nich byl otevřen v žižkovské sokolovně 1. září 1914. Svědectví o tom přinesl časopis Sokolský věstník, z něhož jsme vybrali krátkou ukázkou.

Sochy Josefa Nálepky v areálu Tyršova domu

Pietní akty k uctění památky padlých sokolů se konají na dvou místech v areálu Tyršova domu – první z nich je umístěn na nádvoří a je připomínkou padlých sokolů a sokolek ve všech třech odbojích, druhý se nachází v atriu a skládá se z několika pamětních desek se jmény padlých členů ústředí ČOS během druhé světové války. Mezi jmény je na podstavci socha mladé dívky. Autorem obou památníků je sochař Josef Nálepka.

8. říjen 1941 v jedné sokolské rodině na Spořilově

Paní Anna Fechtnerová vzpomíná na události za druhé světové války, při kterých přišla o svého otce Václava Procházkou.

3–5

5

6

7

Vážení čtenáři,

po delší odmlce dostáváte do rukou přílohu časopisu Sokol, která pod novým názvem Vzdělavatelské listy volně navazuje na dříve vycházející a mnoha sokolským generacím dobře známý časopis Sokolský vzdělavatel. Časopis, který byl od svého prvního vydání v roce 1929, v dobách pro Sokol příznivých, kdy mohl vycházet, významnou složkou sokolského života, především z hlediska posilování sokolských myšlenek a uvědomování si jejich významu pro celou společnost. Vzdělavatelský odbor si je na jedné straně vědom skutečnosti, že řadu informací zachycujících aktuální dění v jednotách a župách v oblasti společenského a kulturního života včetně historických připomínek je možné si přečíst v elektronické i tištěné podobě časopisu Sokol. Na druhé straně však nastávají okamžiky, kdy je vhodné například reagovat na blížící se významné akce a výročí vydáním vhodné přílohy časopisu Sokol, která by tak byla určitým pokračovatelem Sokolského vzdělavatele. A taková situace nyní nastává a je jí snaha po co nejdůstojnější přípravě pietních akcí spojených s letošním 8. říjnem jako Památným dnem sokolstva.

Vzdělavatelský odbor si byl dlouhou dobu vědom dluhu vůči tisícům členů našeho spolku, kteří ve více jak stopadesátileté historii Sokola přinesli v boji za vznik našeho samostatného státu, udržení jeho existence a demokratických základů, oběti nejvyšší. Přestože například již v roce 2002 byly v Tyršově domě v Praze odhaleny velice důstojné památníčky připomínající oběti tří odbojů a pamětní desky popravených členů ústředí Sokola v době nacistické okupace, chyběla však významnější akce, která by umožnila připomenout si všechny oběti jednotně na úrovni ústředí, sokolských žup a jednot. Po zvážení všech historických aspektů proto navrhl vzdělavatelský odbor, aby se připomínkové akce konaly každoročně 8. října v den neblahého výročí tragických událostí, které bezprostředně ohrozily existenci sokolského hnutí za druhé světové války. Toho dne v roce 1941 byla Česká obec sokolská rozpuštěna, její majetek úředně zabaven a v noci ze 7. na 8. října byli takřka naráz zatčeni všichni sokolští činovníci z ústředí, žup i větších jednot, kteří „ještě byli na svobodě“. Byli mučeni, vězněni, deportováni do koncentračních táborů a více jak 90 % se jich již na svá místa po skončení války nevrátilo.

První taková vzpomínková akce se konala v Tyršově domě před dvěma lety v roce 150. výročí založení Sokola a obdobně pak na řadě míst i v loňském roce. Vzhledem k příznivému ohlasu těchto pietních akcí nejen v sokolské veřejnosti, ale například i ve sdělovacích prostředcích, pak zasedání Výboru ČOS v roce 2013 prohlásilo 8. říjen Památným dnem sokolstva a uložilo vedení ČOS, aby usilovalo o uznání tohoto dne i jako Významného dne České republiky.

Tato příloha časopisu je proto především věnována letošním akcím připravovaným v rámci Památného dne sokolstva a je nejen zaměřena na události 8. října 1941, ale přináší i širší historické připomenutí sokolské historie. A jsem přesvědčen, že významně přispěje ke zdárnému průběhu letošních pietních akcí. Současně však věřím, že dnešní vydání Vzdělavatelských listů není poslední. O jejich dalším vydávání rozhodne nejen aktivita naší nově vytvořené redakční rady, ale i to, že si Vzdělavatelské listy najdou cestu k co nejširšímu okruhu čtenářů, jejichž zájem a případné náměty přispějí k obohacení případných dalších vydání.

Zdeněk Mička
vzdělavatel ČOS

Vzdělavatelské Listy

Časopis SOKOL – Vzdělavatelské listy - samostatná speciální příloha časopisu SOKOL, vydává Česká obec sokolská ● Adresa redakce: ČOS, tiskové oddělení, Újezd 450/40, 118 01 Praha 1, tel. 257 007 332, e-mail: zkubin@sokol.eu ● Redakce: Zdeněk Kubín, Kateřina Wágnerová ● Tisk: Tiskárna Macík Sedlčany ● Informace o časopisu podává a objednávky vyřizuje redakce. Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Za věcný obsah článků odpovídají autoři. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky upravovat, krátit, nebo komentovat ● MK ČR E 17339, ISSN 0489-6718

Stojíme pevně, připraveni s novou silou za lepší příští své drahé vlasti i bojovat...

V celé, dnes již více než stopadesátileté, historii Sokola nalezneme stěžejní slova, která by lépe charakterizovala postoj jeho členů v dobách ohrožení národa. Tato slova zazněla v červenci 1938 při slavném X. všesokolském sletu v rámci skladby Příklad republiky. Nejen skladba, jejímž autorem byl později nacisty umučený František Pecháček, ale i celý slet se stal pro národ symbolem připravenosti k obraně vlasti.

První kapitolu boje za národní samostatnost ale sokolové napsali již o více než dvě desetiletí dříve. V letech první světové války patřil Josef Scheiner k zakládajícím členům tzv. Maffie, tedy skupiny politiků, která podporovala činnost T. G. Masaryka v zahraničí. Z prostředků České obce sokolské také poskytl jeden z prvních finančních příspěvků na Masarykovu „zahraniční akci“. Českou obec sokolskou ministerstvo vnitra v listopadu 1915 sice rozpustilo, v té době ale již sokolové děle než rok sehrávali svou historickou úlohu při vytváření československých legií ve Francii a v Rusku.

V okamžiku zahájení válečných operací se na území Dohodových mocností nacházely desetitisíce Čechů a Slováků. Část z nich byla přesvědčena, že vítězná válka proti Rakousko-Uhersku a Německu bude zároveň počátkem samostatnosti jejich národa. To vedlo k prvním pokusům o vytváření samostatných českých, respektive československých jednotek. Ústřední roli ve snaze o vznik české vojenské jednotky sehráli členové

pařížského Sokola. Jednotka, která byla součástí Cizinecké legie, vstoupila do historie jako Compagnie Nazdar – rota Nazdar. Její název vznikl ze sokolského pozdravu „nazdar“. Ve stejné době jako ve Francii se aktivovali i čeští krajané v Rusku. První jednotkou se stala Česká družina. I v jejich řadách působilo mnoho sokolů. Právě v sokolském duchu bylo v České družině zavedeno tykání, oslovení „bratře“ a pozdrav „nazdar“. Do konce války dosáhly československé legie v Rusku, ve Francii a v Itálii počtu téměř sto tisíc mužů.

V den vzniku samostatného Československa, 28. října 1918, rozhodlo vedení České obce sokolské o vytvoření tzv. Národní stráže. Rodící se republice chyběly mocenské opory, především armáda, protože legionáři, kteří se měli stát jejím základem, se ještě nestačili vrátit do vlasti. Ukončením činnosti Národních strážů úkoly sokolů při zajišťování státní moci neskončily a dobrovolnické pluky Stráže svobody, složené opět převážně ze členů sokolských jednot, se v roce 1919 zapojily do bojů s Maďary na Slovensku.

Po dvaceti letech existence Československé republiky přišel rok 1938. V atmosféře plné nejistoty, strachu o osud republiky i odhodlání ji bránit vrcholily přípravy X. všesokolského sletu. Nejpůsobivějším okamžikem sletu – a možná celé historie sokolského hnutí – se stala již zmiňovaná sletová skladba Příklad republiky, které se účastnilo na 30 tisíc sokolů. Záříjová Mnichovská dohoda

a okupace českých zemí v březnu 1939 ale rozmetaly veškeré naděje. Byli to opět sokolové, kdo se od prvních dnů po vzniku Protektorátu Čechy a Morava zapojil do činnosti prakticky všech odbojových organizací. Vytvořili ale i vlastní organizaci Obec sokolská v odboji. V čele odbojové sítě,

František Pecháček při nácviu sletové skladby Příklad republiky

kteřá se od ústředí odvíjela přes župy až do místních jednot, stáli čelní činnovníci sokolské obce, především náčelník Augustin Pechlát. Taková síť bohužel nezůstala před gestapem dlouho utajena. V dubnu 1941 nařídil K. H. Frank, aby byla zastavena činnost Sokola. To byl ale pouze první krok ve snaze okupantů o eliminaci sokolského odboje. Reinhard Heydrich rozpoutal ihned po svém nástupu do funkce zastupujícího říšského protektora v září 1941 krvavé represe proti českému odboji. Padl jím za oběť i Augustin Pechlát. V noci ze 7. na 8. října 1941 byla zahájena „Akce Sokol“, při které byli systematicky zatýkáni členové vedení sokolské obce, žup i funkcionáři sokolských jednot. Celkem bylo postiženo asi 1 500 sokolů. Většina z nich byla transportována přes Malou pevnost v Terezíně do koncentračního tábora v Osvětimi. Ještě během vlny zatýkáni, 8. října 1941, podepsal Reinhard

Pařížští sokolové v Remeši v červenci 1914. Právě tyto muži se stali základem první jednotky československých legií ve Francii

Sokolská rodina Novákových z Libně, u níž přespávali parašutisté Jan Kubiš a Josef Gabčík. Osud celé rodiny se naplnil v Mauthausenu

XI. všesokolský slet byl v roce 1948 labutí písni sokolské organizace

Čeští dobrovolníci s praporem pařížského Sokola před vstupem do Cizinecké legie

Heydrich úřední výměr o rozpuštění České obce sokolské. Hlavním argumentem byla skutečnost, že organizační aparát Sokola sloužil v masovém měřítku odbojovému hnutí. Nejvýznamnějším skutkem sokolského odboje se stala spolupráce při atentátu na Reinharda Heydricha. Sokolští odbojáři pojalí atentát velmi osobně – jako krevní mstu nikoliv pouze za popraveného náčelníka Pechláta, ale především za mrtvé z „Akce Sokol“. Bez doslova sebevražděné pomoci sokolů by se atentát nemohl nikdy uskutečnit.

Sokolové se zapojili do bojů druhé světové války na všech frontách. Porážka nacistického Německa pro ně byla nejen cestou k osvobození okupované vlasti, ale i k uchování tradičních sokolských ideálů. Když byla v dubnu 1940 v Paříži založena Sokolská župa Zahraniční, přivítal její vznik náčelník československé vojenské správy generál Sergěj Ingr slovy: „Tak jako vždy, kdy národ náš potřeboval pomoci sokolského bratrstva, tak i nyní spoléhá na všechna věrná československá srdce, že se ozvou, když Vlast zavolala. Jsem rád, že opět mohu zařadit naše Sokolstvo mezi nejvěrnější.“

Celkové ztráty ČOS z let 1939 až 1945 byly po válce zpracovány na podkladě odpovědí z 80 % sokolských jednot Čech a Moravy. Vězněno bylo 11 611 členů obce sokolské. 1 212 sokolů a sokolek nacisté popravili, v koncentračních táborech, káznicích a věznicích zemřelo dalších 2 176. Z řad dorostenců a dorostenek nepřežilo válku 124 osob. V českém povstání padlo 654 sokolů, raněno bylo dalších 164.

Odhodlání mužů i žen z řad Sokola, hraničící se sebeobětováním, bylo pro okupanty obrovským překvapením. František Pecháček vyjádřil pocity mnohých sokolů ve svých posledních slovech, pronesených ke spoluvězňům: „Sbohem, bratři, vím, že jdu na smrt, ale nebojím se jí. Statečný muž umře jednou, jen zbabělci umírají stokrát. Umřu s klidem, protože vím, že naše oběti nebyly marné.“ Po skončení druhé světové války byla sokolská organizace těžce oslabena. Mnoho vedoucích pracovníků zahynulo, přesto došlo krátce po osvobození ke spontánní obnově činnosti. Sokol byl chápán jako organizace tvořící pevnou oporu demokracie a jako protiváha sílící komunistické moci. Po válce prudce vzrostl počet jeho členů. Na konci roku 1947 působilo v 52 župách 3 686 jednot a poboček s více než milionem členů.

V únoru 1948 vedení ČOS odmítlo vytváření akčních výborů. Na vyhrocenou politickou situaci ale zareagovalo až v okamžiku, kdy byl mocenský boj už prakticky rozhodnut. Komunisté neponechali nic náhodě a okamžitě po únoru začali ustavovat tzv. akční výbory, jejichž prostřednictvím

měla být provedena „očista od reakčních živlů“. V atmosféře vrcholících příprav na XI. všesokolský slet přicházela pro demokraticky smýšlející sokoly rána za ranou.

Slet v roce 1948 byl vůbec největším v celé historii Sokola. Stal se obrovským vyjádřením podpory demokracii a prezidentu Benešovi. Současně sokolové demonstrovali nesouhlas s nastupující komunistickou diktaturou. Slet zahájilo 18. června 1948 cvičení sokolského žactva, které dalo spontánním voláním „ať žije prezident Beneš“ najevo své přesvědčení. Cvičenci provolávali jména Edvarda Beneše a T. G. Masaryka a ostentativně ignorovali Klementa Gottwalda. Celá akce byla pod kontrolou komunistických bezpečnostních sil, které již v průběhu sletu zatklly na dvě stovky neaktivnějších sokolů. Velká obava panovala z průběhu slavnostního průvodu Prahou. Sokolové v průvodu jednoznačně demonstrovali svůj odpor proti nastupující diktatuře. Provolávaná hesla glosovala nepřítomnost manželů Benešových na sletu, zdůrazňovala oddanost sokolů odkazu Masaryka a Beneše atd. Svůj vztah ke komunistům dávali sokolové najevo bez zbytečných hrubostí, ale zcela jasně: „Nikdo nesmí diktovat, koho máme milovat“. Kolem tribuny s představiteli státu a KSČ prošli sokolové mlčky s odvrácenými hlavami. Jasně vyjádřený postoj většiny členů Sokola vůči novému režimu utvrdil vedení KSČ v přesvědčení, že Sokol a celou sjednocenou tělovýchovu je potřeba zbavit všech, kteří neprokáží poslušnost „lidově demokratickému zřízení“. Sokol měl být proto

plně podřízen komunistickému vedení. V rámci očisty z něj bylo vyloučeno více než 11 000 lidí, přes 1 500 činovníků bylo zbaveno funkcí a počet členů se výrazně snížil. Přijetí zákona O organizaci tělesné výchovy a sportu v prosinci 1952 znamenalo zrušení jednotné organizace Sokol. Sokolská organizace přestala po 90 letech existovat. Fotografie sokolů se po pouhých třech letech opět staly běžnou součástí vyšetřovacích spisů. Změnila se jen jejich hlavička, na níž gestapo nahradila StB. Sokol a jeho ideály ale přesto žily dál. Řada sokolů, kteří pokračovali ve cvičení po únoru 1948, se snažila udržet kontinuitu sokolského hnutí. Tisíce sokolů ale, obdobně jako v roce 1939, emigrovaly a zapojily se do zahraničních sokolských jednot po celém světě. Sokolové dokázali po 40 let uchovat odkaz zakladatelů hnutí a předat ho dalším generacím. Prakticky po celou dobu existence sokolské organizace od jejího založení až do února 1948 hrála nikoliv nepodstatnou roli i necvičící část členstva Sokola, která tvořila více než polovinu dospělého členstva. Tito muži, a od přelomu 19. a 20. století i ženy, se podíleli na jiných, například kulturních aktivitách Sokola a svým členstvím pak především manifestovali své vlastenectví a odhodlání bojovat a bránit zájmy české národní pospolitosti. Všichni sokolové a sokolky, ať již z řad cvičícího či necvičícího členstva, tak stáli pevně, připraveni s novou silou za lepší příští své drahé vlasti i bojovat...

*Michal Burian,
zástupce ředitele
Vojenského historického
muzea*

Psalo se v Sokolském věstníku před sto lety Otevření prvního lazaretu ČOS v žižkovské sokolovně dne 1. září 1914

„Nebudou to nesčetné životy lidské, kterých tolik přinese válce za obětí! Budou to i značné oběti hmotné a účinná pomoc všem, kdož jí jsou potřebni...“

„Hned na počátku války vyběhla Česká Obec Sokolská veškeru svoje členstvo, aby pomáhalo všude, kde jest mu jen možno. Sama pak se rozhodla nákladem 50 000 korun zaříditi čtyři nejhodnější pražské tělocvičny jako lazarety pro raněné vojíny.“ A od činu nebylo daleko ke skutku a už v srpnu se rozhodlo, že jako první tělocvična, která se vybaví tak, aby z ní mohl být lazaret, se stane právě žižkovská sokolovna. Na organizování se podílelo několik desítek lidí, co se nekoupilo, to se obstaralo jinak, například „ušito celkem podušek 786, prostěradel 838, ručníků 432, košil 758, spodků 542, plen 205, roušek 98“ za pomoci sokolek ze všech pražských jednot.

„Od firem zakoupeno 104 lůžka, 52 nočních stolků, 100 matrací, 100 klín. Polštářů, 200 přikrývek, 50 plivátek, 20 ručních plivátek, 10 kálecích mís, 50 lahví na moč, 100 tyčí s věšákem a tabulkou k lůžkům, 2 vany do lázní a připojením studené a teplé vody.“ Našlo se i dost štedrých dárců, kteří věnovali obvazy, váhy, šálky, ohnivzdornou pokladnu, operační stoly, chirurgický materiál, Roentgenův aparát a podobné užitečné věci. Blýskla se svým darem i městská rada v Žižkově, která bezplatně propůjčila květinovou výzdobu.

„Jednota Sokol v Žižkově upravila tělocvičnu, opatřila pažení dřevěná, zařízení 2 umývadel s připojením na vodovod a dala raněným k dispozici celou svou velkou knihovnu.“

Dále následuje v článku podrobný popis tělocvičny přestavěné na lazaret včetně dispozice místností, nábytku a dalšího vybavení. Dozvídáme se tak, že „v každém oddělení budovy jsou pissoiry a záchody s místnostmi vhodně spojené a opatřené splachovací soustavou. Všude zavedeno ústřední topení, elektrické osvětlení a větrání. Lůžek postaveno 96, a to vždy se 2 dekami, polštářem pod hlavu, matracemi, bílými povlaky, prostěradly.“

Nyní už si dokážeme představit, jak takový lazaret v tělocvičně vypadal, ale jen zařízení nedělá sokolovnu lazaretem.

„Předsednictvo ČOS uložilo zdravotnímu odboru a technickému ženskému předsednictvu ČOS, aby uspořádali kurs pro ošetřovatelky. Péči o stravování na se vzal odštěpný spolek Červeného kříže. Jsou vycvičeni bratři v přenášení raněných a utvořen z nich pomocný sbor. Předčítání obstarají některé členky Sokola.“

Takhle přeměněná žižkovská sokolovna byla slavnostně otevřena k svému účelu 1. září 1914 za účasti vzácných hostů. Krátce na to byla lůžka hned plně obsazena zraněnými Čechy, Němci, Poláky, Srby, Rusíny i Maďary.

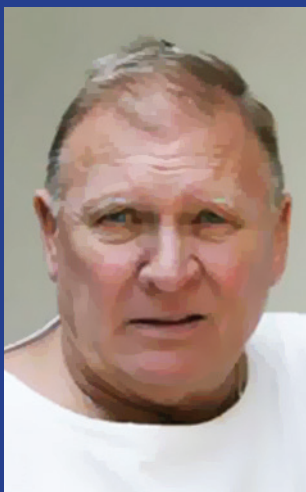
„Leč třeba máme opravdovou radost, že můžeme poskytnouti přístřeší a ošetření mnohým těm hochům dobrým, přece jen těšíme se, že nebude brzy již pomoci naši za potřebí. Těšíme se, že po přejití vichřic hněvu znovu brzy dočkáme se míru, tentokrát, doufejme, už trvalého. Kéž jen se tak stane brzy, hodně brzy!“

(K. Bíma, Otevření prvního lazaretu ČOS v žižkovské sokolovně dne 1. září 1914, Věstník sokolský – List České obce sokolské se zdravotní hlídkou, roč. XVIII., č. 18 ze 17. 9. 1914, kráceno.)

Lékaři a ošetřovatelky lazaretu v tělocvičně Sokola Žižkov v roce 1914

Josef Nálepa

Josef Nálepa byl známý a uznávaný kreslíř, portrétista, sochař, ale i sportovec. Byl osminásobným mistrem Československa ve vodním lyžování. A právě na mistrovství světa ve vodním lyžování se ve Španělsku seznámil se Salvatorem Dalím, který mu později dovolil být mu modelem, aby mohl vytvořit jeho bustu. Údajně se jedná o jediné portrétování tohoto slavného malíře. Již sama tato skutečnost vypovídá o Nálepově charakteru.

Ti, kteří Josefa Nálepu znali, na něj vzpomínají jako na člověka, který měl nekonečné právo být nenáviděn, ale neskonale větší být milován. Byl člověkem složeným z požitků a žádostí, jemuž dlouho neubývalo sil, i když jimi tolik plýtvával. Prostě to byl Josef – hrdý na svou lepost, o které nikdy nepochyboval. Josef Nálepa se narodil v roce 1936 v Ostravě a zemřel ve svých 76 letech v Praze.

Sochy Josefa Nálepy v areálu Tyršova domu

Letos jako loňský rok se opět v areálu Tyršova domu bude 8. října konat pietní akt k uctění památky padlých sokolů u dvou památníků, které se nacházejí v areálu Tyršova domu.

První se nachází na nádvoří u ulice Újezd a je připomínkou padlých sokolů a sokolek ve všech třech odbojích. Na podstavci je za své pravé křídlo uchycen raněný sokol – s rozpjatými křídly a svěšenou hlavou. Druhý památník se nachází v atriu a skládá se z několika pamětních desek se jmény padlých členů ústředí ČOS během druhé světové války.

Mezi jmény je na podstavci socha mladé dívky. Vedle leží kámen ze Schodů smrti v koncentračním táboře Mauthausenu, který dovezl bývalý vězeň Antonín Hnilička. Slavnostní odhalení tohoto kamene se konalo 27. října 2006. Obě sochy, sokola i mladou dívku, zhotovil akademický sochař Josef Nálepa a slavnostní odhalení se uskutečnilo 24. října 2002.

Oficiální plakát k pietním akcím 8. října 2014

Pokud spatříte ve vývěskách plakát, kde v popředí bude socha mladé dívky s trikolourou za zády, vězte, že se jedná o oficiální plakát k pietním akcím konaným v Památný den sokolstva – 8. října 2014, a je tedy pravděpodobné, že i vaše jednota něco připravuje. Pokud jste už četli článek výše, napadlo vás, že mladou dívkou je socha od akademického sochaře Josefa Nálepy, která je součástí památníku obětem druhé světové války umístěného v atriu v Tyršově domě.

Především pamětníci a příslušníci starší sokolské generace jistě poznají v pozadí za dívkou slavný nástup mužů při sletu v roce 1938. Fotografie zobrazuje štěpení devadesátitupňového proudu na trojstupové. Jednalo se o nástup mužů k prostným, jejichž součástí je i slavná a známá skladba Přísaha republiky. Autorem cvičení byl František Pecháček. Jemnost dívky kontrastuje s mohutností a energií tisíců mužů v pozadí a její výraz napovídá smutné osudy mnohých z nich, navzdory jejich odhodlání, v následujících letech.

8. ŘÍJEN – PAMÁTNÝ DEN SOKOLSTVA

Na paměť sokolů, kteří přinesli obět nejvyšší

8. říjen 1941 v jedné sokolské rodině na Spořilově

„Já jsem donutila matku, aby požádala o posláni urny, protože psali, že byl spálen, že byl upálen po nemoci, takže tu urnu máme. A někteří lidé se mi divili, že asi nejsem normální, že to nemusí být tatínek. Já jsem říkala, že když to není tatínek, je to určitě některý s mučedníků z Osvětimi, takže tu urnu mám v kolumbáriu.“

Těmito slovy paní Anna Fechterová vzpomíná na události za druhé světové války, při kterých přišla o svého otce Václava Procházku.

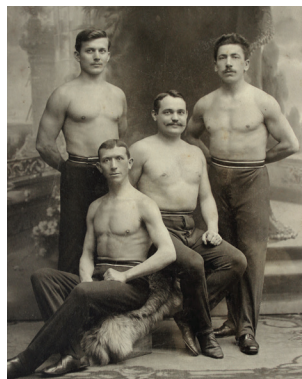
Jeho zatčení předcházelo dubnové nařízení Karla Franka, kdy byla zastavena sokolská činnost od centrály až po jednoty.

„Ukázalo se, že přerušení organizované činnosti v sokolovnách a na cvičištích nikterak neznamenalo jejich umrtvení, našli se odvášní cvičitelé a cvičitelky, kteří si udržovali malé skupinky spolehlivého členstva, cvičili s nimi pod ochranou rozmanitých krycích opatření, jako byly sportovní kluby, soukromé tělocvičné ústavy a studia, výlety, vycházky, cvičilo se leckde na březích řek, nebo na lesních mýtinách.“

Takto Marie Provazníková ve svých sepsaných vzpomínkách popisuje zastavenou sokolskou činnost po 12. dubnu 1941. Tajná policie však o této přes zákazové sokolské aktivitě věděla. Takéž dobře věděla, že řada členů Sokola se podílela a i nadále podílí na odbojové činnosti, trnem v oku byla jejich nelegální spolupráce se zahraničním Sokolem. V září 1941 na místo říšského protektora nastoupil Reinhard Heydrich, který krátce po svém jmenování nechal několik sokolských představitelů

popravit. Konečně vypořádání se Sokolem proběhlo v noci ze 7. na 8. října roku 1941. Podle připravených seznamů byli zatýkáni funkcionáři z ČOS a i náčelníci a místonáčelníci z žup a představitelé jednot. Celkem bylo zatčeno na 1500 sokolů, kteří vesměs putovali přes Terezín do Osvětimi. Většina podlehla tamějším špatným podmínkám, někteří byli na jaře následujícího roku propuštěni.

Mezi zatčenými byl právě i výše zmíněný Václav Procházka. Narodil se v roce 1885 v Praze, vyučil se jako strojní zámečnick a v době zatčení pracoval jako magistrátní úředník v Praze. Do Sokola do Vršovic vstoupil už jako 13letý žák. Postupně se stal místonáčelníkem a náčelníkem župy, byl i členem náčelnictva ČOS. Za protektorátu se podílel na rozšiřování časopisu 'V boj'. Po zastavení sokolské činnosti se nadále scházel se členy ČOS. Měl dvě dcery, Annu a Věnceslavu. Starší

sestra Anna se ještě za války provdala za sokola Fechnera, jehož otec zemřel za svoji sokolskou činnost také v Osvětimi. Paní Anna si dodnes pamatuje detaily z osudného říjnového dne: „Z Barákové ulice jsme se stěhovali na Spořilov, to už začínalo pronásledování Sokolů a tatínek si myslel, že tam nebude tak známý jako je známý ve Vršovicích, na Vinohradech, na Žižkově, no prostě ve vnitřní Praze. No a.... jedné noci na Spořilově zazvonili a tatínka zatkl, odvezli a nevím proč si to tak pamatuju, u toho domku byla zasklená terasa, a tam jsme měli obyčejně věci, to, co jsme nosili ven – kabáty nebo boty a takové věci. Když ti esesáci přišli, řekli mi, aby se šel obout a oblíknout. A já jsem si myslela, tak tatínek může utéct a neuvědomila jsem si, že tam určitě venku je další banda, která by ho chytila.“ Václav Procházka byl nejdříve deportován do Terezína a v lednu roku 1942 do Osvětimi, kde o měsíc později zemřel.

Kateřina Wágnerová

Vzpomínkové akce v jednotách a župách

Župa Dr. Bukovského

pořádá ve Vyškově v Galerii TIC v termínu od 29. 9. do 10. 10. 2014 výstavu Vyškovský Sokol v boji za svobodu. Dále se uskuteční pietní akt ve foyer Sokolského domu ve Vyškově.

Sokolská župa

Krušnohorská-Kukaňova

si připomíná Památný den sokolstva u župního památníku 106 obětí perzekuce z let 1938–1945 u sokolovny v Duchcově. Při letošním vzpomínání vyzdvihne tři jména sokolských hrdinů – sestru Jožku VAVEROVOU a bratra Antonína ZEDNÍČKA, kteří byli 4. 10. 1944 popraveni v Praze na Pankráci, a bratra Václava SEDLÁČKA, který zahynul při demonstraci proti okupaci v Praze 28.10.1939 a stal se první obětí z řad Sokola.

Vzpomínka se uskuteční i v rámci oslavy 120. výročí ustavení Sokolské župy Krušnohorské v Nových Verneřicích a 125. výročí Sokola Krušnohorského v Nových Verneřicích.

Župa Valašská-Fr. Palackého

Pietní vzpomínka 8. října se uskuteční v jednotách: Valašské Meziříčí, Vsetín, Valašské Klobouky, Rožnov a Karolinka. Většinou to bude formou krátkého projevu a položení kytičky k pamětní desce či pomníčku. Ve Valašském Meziříčí chce uspořádat setkání členů Věrné gardy, na něž pozvala zástupce ČSBS i představitele města.

V ZÁKOPECH

PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV, U PAMÁTNÍKU 2, PRAHA 3
OD 25. ČERVNA 2014 | OTEVŘENO 10 – 18 HOD, ÚT – NE
VSTUP ZDARMA | WWW.VHU.CZ